

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Putni pie barotavām

**Latvijas Dabas fonds
sadarbībā ar
Latvijas Ornitoloģijas biedrību
2012**

“Putni pie barotavām” ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu. Par noteicēja saturu atbild Latvijas Dabas fonds.

Ziemā, sniegā un salā, putniem nav viegli atrast barību. Barojot putnus, mēs palīdzam tiem pārciest ziemu un sagaidīt nākamo vairošanās sezonu. Putnu barošana arī piesaista putnus mājai vai dārzam un ļauj tos iepazīt tuvāk.

Tomēr svarīgi atcerēties, ka mēs esam atbildīgi par to, ko pieradinām. Sākot putnus barot, tas jādara regulāri, līdz pat pēdējiem sniegiem. Ja putniem ierastajā laikā barotavā nav barības, tie nemeklē to citur, bet gan gaida, līdz ir par vēlu.

No barotavas atrašanās vietas un tajā izmantotās barības ir atkarīgs, cik un kādi putni to apmeklēs. Jo barotava ir atklātāka, jo vairāk to apmeklē sugas, kuras labprāt barojas uz zemes. Ja barotava ir slēgta un tai ir šaura ieeja – tā kļūst vairāk piemērota putniem, kas dzīvo kokos un pieraduši lodāt to zarotnē. Ja barotava atrodas kokā, krūmā vai uz palodzes, tajā ir vislielākā putnu dažādība, savukārt zarā iekārta barotava vai barība, kas šūpojas vai ir piestiprināta pie nestabilas virsmas ir piemērota galvenokārt īstiem "koku" putniem. Visbiežākie viesi pie šādām putnu barotavām ir lielās zīlītes, zilzīlītes, cekulzīlītes, purva un pelēkās zīlītes, mājas un lauku zvirbuļi, dzilnīši, dižraibie dzeņi, melnie meža strazdi, kā arī mājas baloži, žagatas un sīļi. Retāk barotavas apmeklē zaļžubītes, svilpji, pelēkās dzilnas un vidējie dzeņi.

Putnu barotavas dažkārt apmeklē arī dažādu iemeslu dēļ Latvijā ziemot palikušie gājputni, kuri parasti pie mums ir sastopami tikai ligzdošanas periodā, piemēram, sarkanrīklītes un žubītes.

Laba barība ir tauki un speķis, saulespuķu sēklas un rieksti, piemēram, zemesrieksti, un kaltēti augļi. Putniem garšo arī auzu un kukurūzas pārslas, linsēklas, miežu putraimi, grūbas, prosa un citas sēklas un graudi. Putnu barība nedrīkst būt sālīta, jo sāls ir putniem bīstama!

Barotavai jābūt tādai, lai putni varētu viegli piekļūt barībai – lai tā neapsnigtu un ieeja barotavā netiktu aizputināta, un lai barību varētu viegli papildināt.

Svarīgi ir ievērot higiēnu – regulāri iztīrīt no barotavas putnu mēslus un barības pārpalikumus un pēc tam nomazgāt rokas.

Lielā zīlīte *Parus major*

Lielākā un biežāk sastopamā zīlīte. Tai ir melna galva un balti vaigi, un visa vēdera garumā stiepjas melna svītra. Garums: 14 cm.

Ļoti labprāt apmeklē barotavas. Barību meklē arī uz zemes, sevišķi ziemā.

Sastopama dažādās mežaudzēs, biežāk ar lapu koku piejaukumu, parkos, dārzos, kapsētās, arī viensētās, pilsētu un citu apdzīvotu vietu apstādījumos.

Foto: Selga Bērziņa

Zilzīlīte *Cyanistes caeruleus*

Maza un veikla zīlīte. Koši zilo galvas virspusi aptver balta josla, tai ir zili spārni un aste. Vēdera lejasdaļā šaura tumša svītra. Garums: 11,5 cm.

Rudenī un ziemā klejo, veidojot lielus barus.

Sastopama lapu koku un jauktos mežos, parkos, dārzos, kapsētās, dažādos apstādījumos. Rudenī un ziemā bieži arī niedrājos un krūmos pie ūdeņiem.

Rudenī un ziemā nozīmīgu daļu barības sastāda niedru laputu kāpuri un kūniņas.

Foto: Selga Bērziņa

Cekulzīlīte *Lophophanes cristatus*

Neliela, ļoti kustīga zīlīte ar raibu cekulu. Vēderpuse bēša, bet mugura – riekstu brūna. Garums: 11,5 cm.

Mēdz veidot barības krājumus.

Sastopama skuju koku, galvenokārt priežu mežos. Pārsvarā vecās audzēs.

Foto: Jānis Jansons

Pelēkā zīlīte *Poecile montana*

Šai zīlītei ir brūngani pelēka mugura un gaiši pelēcīgi vēders un vaigi. Garums: 11,5 cm.

Ligzdošanas laikā sastopama mitros skuju koku un jauktos mežos, rudenī un ziemā - arī citur, parasti bariņos kopā ar citām zīlīšu sugām.

Ļoti līdzīga pelēkajai zīlītei ir purva zīlīte, kas arī mēdz apmeklēt barotavas. Drošākā noteikšanas pazīme dabā ir balss. Pelēkās zīlītes sauciens (http://ej.uz/peleka_zilite) ir aizsmacis, gari stiepts “čē-čē-čē” ar uzvērtām katras zilbes beigām (it kā sauc savu vārdu “pe-lē-kā”), savukārt purva zīlītes sauciens (http://ej.uz/purva_zilite) ir ātrs “či-dedededede”.

Foto: Jānis Jansons

Mājas zvirbulis *Passer domesticus*

Neliels, drukns, skaļš un sabiedrisks putns. Tēviņam mugura brūna ar tumšām svītrām, vēders un galvas virspuse pelēka, vaigi nespodri balti. Mātītes pelēcīgi brūnas, mugura tumši svītrotā, aiz acs gaiša svītra. Garums: 14 – 15 cm.

Barojas galvenokārt uz zemes. Pa zemi pārvietojas lēcieniem. Lidojums taisns un ātrs. Rudenī un ziemā pulcējas baros.

Foto: Selga Bērziņa

Sastopams pilsētās un dažādās apdzīvotās vietās, dažādās fermās, retāk viensētās, Rīgā arī lielu piemērotu ēku iekštelpās, piemēram, Centrāltirgus paviljonos.

Lauku zvirbulis *Passer montanus*

Pēc izskata līdzīgs mājas zvirbuļa tēviņam, bet mazāks, ar kastaņbrūnu galvas virsu, baltu joslu ap kaklu un melnu plankumu uz vaiga. Abi dzimumi izskatās vienādi. Garums: 14 cm.

Rudenī un ziemā pulcējas baros, nereti kopā ar mājas zvirbuļiem.

Sastopams dažādās apdzīvotās vietās lauku apvidū - mazpilsētās, ciematos, viensētās, retāk arī lielu pilsētu nomalēs.

Foto: Jānis Jansons

Melnais meža strazds *Turdus merula*

Tēviņš ir melns, ar orandždzeltenu knābi un acs gredzenu. Mātītes un jaunie putni ir tumšbrūni raibi. Garums: 24–25 cm. Barojas uz zemes, pārvietojas galvenokārt ar lēcieniem.

Sastopams dažādos mežos, parkos, dārzos, pilsētu apstādījumos, ziemā uzturas galvenokārt cilvēka mītņu tuvumā.

Līdzīga suga ir mājas strazds (Latvijā ziemo nelielā skaitā), tas ir mazāks, raibāks, ar zaigojošu apspalvojumu, sārtām kājām, bez dzeltenā gredzena ap aci, pa zemi parasti staigā, nevis lēkā.

Foto: Selga Bērziņa

Foto: Selga Bērziņa

Pelēkā dzilna *Picus canus*

Apspalvojums zaļganpelēks. Tēviņam pieres daļa sarkana, mātītei visa galvas virsa pelēka. Vaigu apvidū abiem dzimumiem šaura, melna svītra. Jauno putnu apspalvojums brūnganāks, sāni šķērsraibumoti.

Sastopama jauktu koku mežos un vecos parkos.

Līdzīga suga ir zaļā dzilna, kurai galvas virsa visa sarkana (abiem dzimumiem), taču tā Latvijā ir ļoti reti sastopama.

Foto: Valdis Kļaviņš

Foto: Valdis Kļaviņš

Dižraibais dzenis *Dendrocopos major*

Atšķirībā no citiem dzeņiem, tam uz pleciem ir lieli, balti laukumi un melna galvas virsa. Tēviņiem pakausis sarkans, mātītēm – melns. Zemastes spalvas sarkanas, skaidri nodalītas no pelēki baltā vēdera. Garums: 22–23 cm. Lidojums viļņveidīgs.

Sastopams dažādos mežos, parkos un kapsētās, ziemā biežāk skuju koku mežos, kur barojas galvenokārt ar skuju koku sēklām, mēdz ierīkot īpašas "kalves" čiekuru apstrādei.

Foto: Uģis Piterāns

Vidējais dzenis *Dendrocopos medius*

Pēc apspalvojuma līdzīgs bieži sastopamajam dižraibajam dzeņim, par ko nedaudz mazāks. Mugurpuse melna, uz pleciem lieli, balti laukumi. Visa galvas virsa sarkana, galvas sāni gandrīz balti, ar maz izteiktu melnu zīmējumu. Ķermeņa sāni ar īsām, melnām garensvītrām, bet lidspalvas un malējās astes spalvas melnbalti šķērsvītrotas. Vēders un zemaste iesārta, taču ne tik sarkana kā dižraibajam dzeņim. Garums: 20–22 cm.

Dobumu ligzdai kaļ lapu kokos, bieži – ozolos (citas dzeņu sugas ozolus dobumu kalšanai nemēdz izvēlēties).

Sastopams platlapju un jauktu koku mežos, parkos un vecu koku grupās pie viensētām. Neapdzīvo skuju koku mežu masīvus.

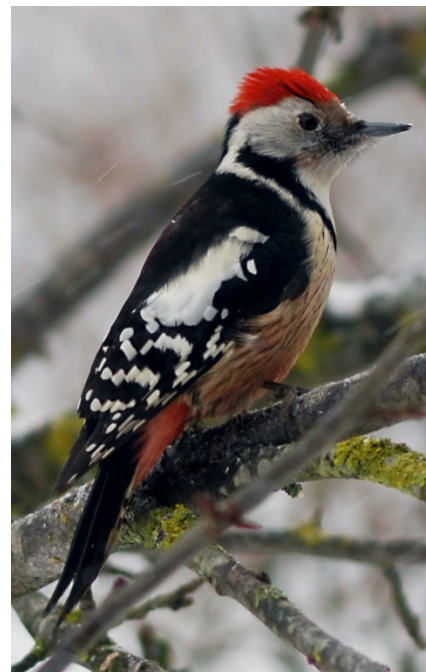

Foto: Aina Karavaičuka

Dzīlnītis *Sitta europaea*

Galvas virspuse, mugura un aste tam ir zilpelēka, bet sāni un astes apakša – brūni. No knābja pāri acij stiepjas melna svītra. Garums: 14 cm.

Veikli kāpelē pa koku stumbriem, bieži arī ar galvu uz leju (vienīgā suga, kas Latvijā tā dara). Barojas arī uz zemes. Ļoti labprāt apmeklē barotavas un veido barības krājumus, glabājot tos aiz koku mizas.

Sastopams lapu koku un arī jauktos mežos, parkos un dārzos, kur ir lieli koki, piemēram, ozoli.

Foto: Jānis Jansons

Zaļžubīte *Carduelis chloris*

Drukns putns, mazliet lielāks par zvirbuli. Uz spārniem un astes tam ir dzelteni laukumi. Tēviņi dzeltenīgi zaļi, bet mātītes – pelēcīgākas. Garums: 15 cm.

Rudenī un ziemā parasti uzturas bariņos.

Sastopams apdzīvotās vietās (arī pilsētās), parkos, dārzos, apstādījumos, kapsētās, retāk mežmalās vai izcirtumos.

Foto: Selga Bērziņa

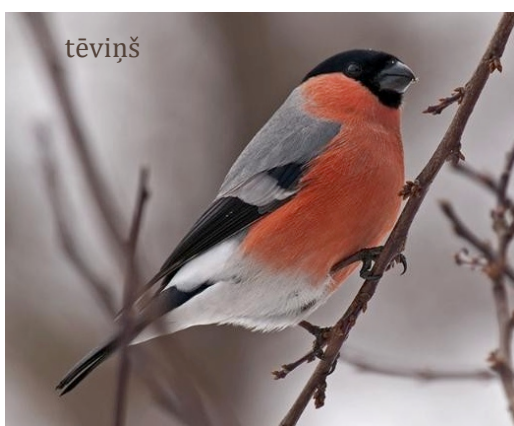
Foto: Jānis Jansons

Svilpis *Pyrrhula pyrrhula*

Drukns putns ar resnu knābi. Krūtis tam ir spilgti rozā, galvas virsa – melna, bet mugura – pelēka. Mātītes nav tik košas, tām krūtis un vēders ir pelēcīgi. Garums: 15 cm.

Rudenī un ziemā parasti uzturas bariņos. Atsevišķos gados novērojamas šo putnu invāzijas.

Sastopams jauktos vai skuju koku mežos, ziemā arī laukos, parkos, dārzos, pat pilsētu apstādījumos.

tēviņš

Foto: Jānis Jansons

mātīte

Foto: Selga Bērziņa

Dižknābis *Coccothraustes coccothraustes*

Drukns putns ar lielu galvu, masīvu knābi un īsu asti. Garums: 18 cm Parasti uzturas koku galotnes daļā, tāpēc retāk pamanāms. Barojas vai nu kokos, vai nu uz zemes, uzlasot nobirušās sēklas. Pa zemi pārvietojas lēcieniem vai iet, nedaudz izslējies.

Sastopams platlapju un jauktu koku mežos, parkos, augļu dārzos, alejās.

Foto: Selga Bērziņa

Ķivulis *Carduelis spinus*

Zaļgandzeltens putns, mazāks par zvirbuli, ar samērā īsu, šķeltu asti. Uz spārniem divas dzeltenas svītras un astes šķērssvītras dzeltenas. Tēviņiem melna galvas virsa (mātītēm nav) un pazode.

Uzturas galvenokārt egļu mežos, ziemā arī alkšņu un bērzu audzēs, jo barojas ar šo koku sēklām.

Foto: Jānis Jansons